

تحلیلی بر تقابل مشکلات مهاجران در دو جامعه روستایی و شهری: مورد مطالعه مهاجران روستایی شهر نورآباد فارس

سعید امانپور^۱ و محمد رضا امیری فهلیانی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۲۶ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۱۲

چکیده

این مطالعه در پی شناخت و درک مسائل و مشکلاتی است که قشر مهاجر در دو جامعه شهری و روستایی با آن مواجه‌اند. از دیگر اهداف این مقاله تحلیل وضعیت سکونتی و تصمیمات آتی به منظور ارتقای سطح کیفی محل سکونت این افراد در شهر و همچنین کمک به بهبود وضعیت روستاها برای جلوگیری و یا کاهش روند مهاجرت روستایی به شهر و کمک به پایداری اجتماعی است. روش پژوهش حاضر، ترکیبی از روش پیمایشی، توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پرسشنامه و بازدید میدانی است. با استفاده از مدل تاپسیس و آنتروپی شانون به بررسی یافته‌های حاصل از پژوهش پرداخته شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که با توجه به این که مهمترین عوامل مؤثر بر مهاجرت روستاییان شهرستان ممسنی به شهر نورآباد، عوامل اقتصادی و کمبود خدمات رفاهی در سطح روستاهای شهرستان بوده، باز در محلاتی همچون اسکان عشایر ساکن شده‌اند که این محله‌ها در رده محله‌های محروم از امکانات و خدمات شهری قرار دارند. این افراد چه در سطح روستا و چه در محلات شهری کمترین خدمات را داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی، خدمات شهری، شهر نورآباد، مهاجرت روستایی، مدل تاپسیس.

۱. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز. amanpour@scu.ac.ir
۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران (نویسنده مسئول). amiri_reza1388@yahoo.com

مقدمه و بیان مسئله

مهاجرت یکی از چهار عامل اصلی تغییر و تحول جمعیت بوده که به دلیل ماهیت خود می‌تواند علاوه بر تغییرات درازمدت و طولانی، در تعداد و ساختار جمعیت، آثاری سریع و کوتاه‌مدت نیز ایجاد کند (زنجانی، ۱۳۸۰: ۱۲). مردم زمانی مهاجرت می‌کنند که تفاوت‌های فضایی رخ می‌دهد و به ارزش مهاجرت و مزایای حرکت، بیش از هزینه‌های مرتبط با آن توجه می‌شود (گوتزک و ریو^۱، ۲۰۱۱: ۱۶). در سراسر جهان به ویژه بعد از جنگ جهانی دوم مهاجرت‌های روستایی به عنوان پدیده‌ای جمعیتی در عرصه‌های بین‌المللی مطرح شد. اگر چه شیوع این پدیده در آغاز طبیعی بود، بعد از گذشت چند دهه به دنبال آثار و پیامدهای نامطلوب آن در کشورهای در حال توسعه، غیر طبیعی تلقی شد. ضعف ساختاری مناطق روستایی سبب شد روستاییان برای به دست آوردن فرصت‌های بهتر به مناطق شهری مهاجرت کنند (طاهرخانی، ۱۳۷۸: ۶۸). نقش مهاجران در توسعه کشور و اجتماعات زادگاه خود، حائز اهمیت و توجه جدی است (ازکیا و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۲۶). مهاجرت روستا-شهری پدیده‌ای است که در فرایند صنعتی شدن کشورها ظاهر شده و بسیاری از تحولات اجتماعی-فضایی جوامع ناشی از این پدیده است (قاسمی سیانی، ۱۳۸۸: ۱۴۵).

کشور ما ایران نیز برکنار از جریان‌ها و تحولات جمعیتی و تکنولوژیکی دنیا نبوده و در بسیاری از مسایل اقتصادی و اجتماعی از جمله مهاجرت‌های روستایی ویژگی‌های مشترکی را با اکثر کشورهای در حال توسعه دنیا داشته است. با این حال، به دلیل تفاوت‌های تاریخی، قومی و فرهنگی سرزمین ایران و نیز اختصاصات طبیعی و انسانی هر منطقه از کشور، تفاوت‌های معناداری از لحاظ شکلی و محتوایی در پدیده مهاجرت روستایی مشاهده می‌شود که بررسی و تحلیل آن به منظور بهره‌گیری در برنامه‌ریزی‌های روستایی و منطقه‌ای ضروری به نظر می‌رسد (جلالیان و محمدی یگانه، ۱۳۸۶: ۹۰). تحرک جمعیت، به طور موقت یا دائم، از روستا به شهر و یا روستا به روستا، به یک بخش عادی در زندگی مناطق روستایی با زمینه‌های کشاورزی تبدیل شده است (مندولا^۲، ۲۰۱۲: ۱۰۷). مروری بر توزیع تاریخی جمعیت در شهرها و روستاها نشان از آن دارد که تا سال ۱۳۳۵، ۶۸ درصد جمعیت کشور ساکن روستاها

1. Goetzke & Rave
2. Mendola

بودند، اکنون این نسبت به نفع شهرها تغییر پیدا کرده است؛ به طوری که تنها تا اواخر دهه ۵۰ بیش از نصف جمعیت کشور، ساکن شهرها بودند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۱).

یکی از ساده‌ترین تبیین اقتصادی مهاجرت این است که مردم با هدف بهبود وضعیت خود حرکت می‌کنند؛ این در سطح بین‌المللی بدان معناست که گروه‌های زیادی از مهاجران از مناطق فقیر به سوی مناطق غنی مهاجرت می‌کنند (شارکنز^۱، ۲۰۰۵: ۵۳). هیچ شکی نیست که مهاجرت مردم تأثیر چشم‌گیری بر شکل دادن به سرنوشت معیشت خانواده آنها دارد و عموماً بهبود درآمد به عنوان نتیجه مهاجرت از سوی مهاجران در نظر گرفته می‌شود (زکی، ۱۳۹۱: ۸۴). با توجه به اینکه شهرستان ممسنی چندین سال متوالی است که از خشکسالی رنج می‌برد و با توجه به پیامدهای جدی در منابع، عاملی برای هل دادن مردم روستایی به مهاجرت به شهر نورآباد است. حاکم بودن معیشت دامداری در بسیاری از روستاهای شهرستان و افت این فعالیت طی سال‌های اخیر، مهاجرت به این شهر را شدت بخشیده است؛ با توجه به اینکه جوامع روستایی در شهرستان ممسنی وضعیت مساعدی ندارند، مهاجرت به خارج را به عنوان یک استراتژی برای جبران کمی درآمد برمی‌گزینند.

از زمان انتقال مرکزیت منطقه ممسنی از روستای فهلیان به نورآباد در سال ۱۳۴۱ و با عرضه امکانات و تسهیلات شهری و تبدیل نورآباد به یک شهر مهاجرپذیر، گسترش ساخت و سازها روی اراضی کشاورزی و تبدیل آنها به کاربری‌های شهری شدت پذیرفت و روز به روز بر ابعاد کالبدی گسترش شهر افزوده شد. جمعیت شهر نورآباد طی دهه‌های اخیر با روند شدید مهاجرپذیری مواجه بوده است به نحوی که بخش عمده‌ای از نرخ رشد جمعیت به نرخ بالای مهاجرت مربوط می‌شود. رشد جمعیت شهر نورآباد طی چند دهه گذشته نشان می‌دهد جمعیت این شهر از ۱۰۹۸۴ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۵۷۸۴۰ نفر در سال ۱۳۹۰ افزایش پیدا کرده است؛ به طوری که در دهه ۶۵-۵۵ تعداد مهاجران واردشده به این شهر ۷۲۸۷ نفر، دهه ۷۵-۶۵، ۸۳۰۶ نفر و دهه ۹۰-۸۵ این رقم بالغ بر ۳۰۴۵ نفر بوده است. حاکم بودن معیشت دامداری در بسیاری از روستاهای شهرستان و افت این فعالیت طی سال‌های اخیر مهاجرت به این شهر را شدت بخشیده است. این مهاجران به دلایل مختلف محل سکونت خود را روستاهای حواشی شهر و یا روستاهایی که نزدیک به محدوده شهر هستند، همانند روستاهای دوراهی، برمک، امامزاده داود، امامزاده درب آهنی، توتستان و دهک انتخاب می‌کنند. اسکان

عشایر با ساخت و سازهای بدون ضابطه و ناهماهنگ و بدون رعایت سیاست‌های توسعه شهری باعث گسترش ناموزون، سریع و کنترل‌نشده روستاها شده، نابودی اراضی زراعی و از بین رفتن چشم‌اندازهای اطراف شهر منجر شده است. در حال حاضر هر کدام از این روستاها بخشی از شهر شده‌اند و روز به روز به توسعه خود در سیستم شهری نورآباد ادامه می‌دهند. در این پژوهش سعی کرده‌ایم عوامل مؤثر بر مهاجرت روستاییان به شهر نورآباد را تحلیل کنیم. در گام بعد به تحلیل مشکلات و کمبودهایی که آن‌ها در شهر نورآباد با آن روبه‌رو هستند، می‌پردازیم و وضعیت محلات آن‌ها را از لحاظ خدمات شهری با سایر محلات شهر نورآباد ارزیابی می‌کنیم. هدف به تصویر کشیدن وضعیت کیفیت محیط زندگی مهاجران روستایی در جامعه روستایی یا همان زادگاه آن‌ها و مواجهات آن‌ها با مشکلات جامعه شهری است. از دیگر اهداف این مقاله کمک به بهبود وضعیت روستاها برای جلوگیری و کاهش روند مهاجرت روستاییان به شهر و کمک به پایداری اجتماعی است. این مقاله تلاش کرده به سؤال‌های زیر پاسخ دهد:

۱. آیا ضعف امکانات و عوامل اقتصادی مهم‌ترین دلایل مهاجرت روستاییان به شهر نورآباد مسمنی بوده است؟
۲. آیا مهاجران واردشده به شهر نورآباد از لحاظ برخورداری از امکانات شهری در وضعیت مناسبی به سر می‌برند؟
۳. آیا محلات مهاجرنشین شهر نورآباد، به لحاظ سطح خدمات نسبت به دیگر محلات شهر در وضعیت متفاوتی قرار دارند؟
۴. آیا مهاجران واردشده به شهر نورآباد بازهم گرفتار مشکلات مشابه با جامعه روستایی هستند؟

پیشینه تحقیق

در زمینه پدیده مهاجرت پژوهش‌های ارزنده و متعددی در داخل و خارج از کشور، در سطح کلان، منطقه و ناحیه‌ای انجام شده است. که در این قسمت به اختصار به چهار مورد اشاره می‌شود.

بیکر (۲۰۱۳) در پژوهشی به نقش مهاجرت و جابجایی در سرعت تغییر شهرهای کوچک واقع در شمال شرقی اتیوپی پرداخته است. در این مقاله تلاش شده به نقش مهاجرت

در تغییر اقتصاد شهر و روستا پرداخته شود. وی نشان می‌دهد که مهاجرت و جابجایی بر شکل دادن به اقتصاد روستا و شهر نقش مؤثری دارد. در انبوهی مقدار زمین‌های کشاورزی به وضوح محدود شده است، افزایش جمعیت روستایی و ایجاد خانوارهای جدید نیاز به زمین‌های بیشتری برای مسکن این مهاجران را الزامی کرده است.

پناهی و پیشرو (۱۳۹۰) در طرح پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر مهاجرت جوانان روستاهای بخش مرکزی شهرستان مرودشت پرداخته‌اند. هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر مهاجرت جوانان و ارائه راهکارهای علمی برای توقف روند مهاجرت آن‌ها نگاشته شده است. برای این منظور از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که عوامل اجتماعی و فرهنگی نقش مهمی در مهاجرت جوانان روستایی داشته است. بررسی نتایج آزمون نشان می‌دهد متغیرهای نبود فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی، نبود درآمد کافی، سختی کار کشاورزی، نرخ بالای رشد جمعیت روستا و تبلیغات نادرست در خصوص زندگی مرفه شهری از نظر افراد مورد بررسی، از اهمیت کمتری در تبیین مهاجرت جوانان روستایی برخوردار بوده‌اند.

هدف پژوهش آقائی‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) با عنوان جستاری در تحولات عوامل مهاجرت روستایی در ایران این بوده که تغییرات احتمالی به وجود آمده در جریان‌ات اخیر مهاجرت روستایی را کنکاش کنند. برای این منظور از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. یافته‌های پژوهش، ضمن تأیید آثار عوامل اجتماعی و اقتصادی در بروز مهاجرت‌های روستایی، حاکی از دگرگون شدن روابط حاکم بر آنها طی دو دهه اخیر بوده که نشان می‌دهد عواملی که زمانی ماندگاری روستایی را تضمین می‌کردند، در نسل جدید، خود به عاملی مهم برای ترک روستاها بدل شده که در کنار عوامل پیشین، در ناپایداری جامعه روستایی تأثیری دو چندان خواهد گذاشت.

فروتن (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان بررسی اجتماعی و جمعیت‌شناسی مناسبات هویت و مهاجرت، تأثیر مهاجرت بین‌المللی را بر هویت بررسی کرده است. در این مطالعه، با استفاده از الگوی پیشنهادی جمعیت‌شناس برجسته معاصر، کین‌گیسلی دیویس، به هویت جنسیتی بر پایه مشارکت زنان در بازار کار توجه شده است. روش پژوهش مورد استفاده در این مقاله، ترکیبی از بررسی اسنادی و روش تجزیه و تحلیل‌های آماری و تجربی است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بین فاصله فرهنگی-اجتماعی و شدت تأثیر مهاجرت در ایجاد

تغییر در هویت رابطه‌ای معکوس وجود دارد. همچنین، عواملی همچون مهارت زبانی و طول اقامت در جامعه جدید، در وضعیت تمامی مهاجران (متعلق به کلیه گروه‌های قومی و نژادی) نقش مثبتی دارند؛ با این همه، شدت تأثیر این دو عامل حیاتی نیز ارتباط مستقیم با فاصله فرهنگی-اجتماعی بین مبدأ و مقصد مهاجرت در زمینه هویت دارد.

چارچوب نظری

برای مهاجرت تعریف یگانه‌ای در دست نیست، زیرا راه یکسانی برای اندازه‌گیری وجود ندارد و هنوز هم تعریفی از مهاجرت، که فارغ از فرایندهای اندازه‌گیری باشد، مورد توافق عمومی قرار نگرفته است. ولی به طور کلی مفهوم مهاجرت، دربرگیرنده چهار بعد ویژه است: تغییر در مکان، اقامتگاه، زمان و فعالیت (وارثی و سروری، ۱۳۸۵: ۱۸۴). به عقیده ویلسون سه عنصر وجود دارد که در هنگام تعریف فرهنگ مهاجرت باید در نظر گرفت: پایه‌های اقتصادی، روابط وایدئولوژی‌های اجتماعی (ویلسون، ۲۰۱۰: ۴۰۸).

مهاجرت به معنی اعم کلمه عبارت است از «ترک سرزمین اصلی و ساکن شدن در سرزمین دیگر به‌طور دائم و یا موقت». مهاجرت به معنی اخص کلمه، عبارت است از «جابجاشدن دسته جمعی یا انفرادی انسان‌ها به طور دائم بدون قصد بازگشت به مبدأ» (وارثی و سروری، ۱۳۸۵: ۱۸۵). پدیده مهاجرت به عنوان یکی از عوامل اصلی تغییر و تحول جمعیت نکته مهمی در مباحث جمعیتی محسوب می‌شود که خود به معنای تغییر مکان موقت یا دائمی تلقی می‌شود. شدت این پدیده به عواملی در مبدأ یا مقصد حرکت مهاجران و یا دیدگاه‌های شخصی بستگی دارد. لیکن تأثیر اقتصاد غالب، شکل‌بندی اجتماعی و نظام‌های تولیدی به نحوی گویا در آن مؤثرند. از آنجا که پدیده مهاجرت پدیده‌ای چند وجهی و ترکیبی است، درک صحیح از روند تحولات آن و تأثیر آن بر جمعیت موجود نیازمند داشتن آمار تفصیلی از خارج‌شدگان و واردشدگان است که متأسفانه این قبیل آمارها به طور کامل در سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن کشور برداشت نمی‌شود (امیری فهلیانی، ۱۳۹۰: ۱۴۰). مطالعات مهاجرت شامل توصیف، تجزیه و تحلیل و تئوری حرکت مردم از یک مکان یا کشور به مکان دیگر است. این جنبش‌ها از بازدید یا گردشگری، زمانی طولانی‌تر داشته و ممکن است کوتاه‌مدت و موقت یا طولانی‌مدت و دائمی باشد (کینگ، ۲۰۱۲: ۱۳۶). مهاجرت به وسیله مجموعه‌ای از نیروهایی که فرد را به ترک یک مکان و جذب او در مکان دیگر تشویق می‌کند،

ایجاد می‌شود (ژانگ^۱، ۲۰۱۰: ۱۷۳). مهاجرت اغلب با درآمد کم، کمبود منابع طبیعی و فرصت‌های شغلی هدایت می‌شود (مارتینی و حمزه^۲، ۲۰۱۳). به نظر تودارو و هریس تصمیم به مهاجرت از تفاوت درآمد مورد انتظار بین مناطق شهری و روستایی نشأت می‌گیرد (ژانگ، ۲۰۱۰: ۱۷۱). باید توجه داشت سود خالص ادراک‌شده از مهاجرت هرگز به طور مستقیم قابل مشاهده نیست. برخی از هزینه‌ها مالی و برخی دیگر روانی است. از این رو سود خالص به عنوان یک متغیر نهفته در تصمیم‌گیری به معادله مهاجرت استوار است (پکالا، ۲۰۰۰: ۴۶۸).

برای برخی خانواده‌های روستایی، انگیزه برای مهاجرت ممکن است از اختلاف ریشه‌ای در توسعه اقتصادی میان اقتصاد شهری و روستایی نشأت گرفته باشد (یو. اجیز و کیم^۳، ۲۰۰۱: ۶۱). به نظر دیویس و پیرس (۲۰۰۱) تفاوت دستمزد بین بخش‌های کشاورزی و غیر کشاورزی و در دسترس بودن فرصت‌های شغلی در مناطق شهری به عنوان عوامل مشوق شرکت در فعالیت‌های غیر کشاورزی در مناطق شهری عمل می‌کنند (مارتینی و حمزه، ۲۰۱۳: ۲). بسیاری از مطالعات مهاجرت، رابطه تحصیلات و مهاجرت از مناطق روستایی را بررسی کرده‌اند. این مطالعات نشان می‌دهد تحصیلات نیروی محرکه اصلی در مهاجرت روستاییان است (ری و بلک‌سان^۴، ۲۰۰۷: ۱۷). الگوی مهاجرت با توجه به سطح تحصیلات افراد متفاوت است. افراد دارای تحصیلات عالی ممکن است انگیزه‌های بیشتری برای کسب یک حرفه داشته باشند (لاندهولم و مالبرگ^۵، ۲۰۰۶: ۴۱). این امر بیشتر در مورد جوانان صدق می‌کند که برای ادامه تحصیل در مؤسسات آموزش عالی، که عموماً در مناطق شهری واقع شده‌اند، روستای خود را ترک کرده و بعد از پایان تحصیلات به علت عدم فرصت شغلی مناسب با رشته تحصیلی خود در مناطق روستایی، خانواده و روستای خود را به امید یافتن شغل ترک کرده و جذب شهرها می‌شوند.

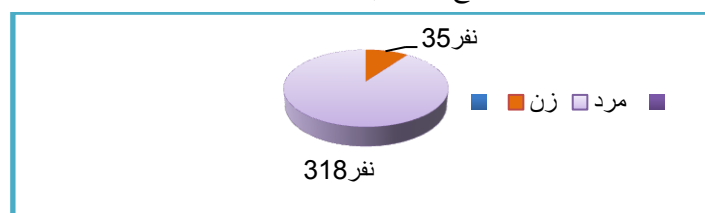
روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، از نظر هدف، کاربردی و مبتنی بر رویکرد توصیفی-تحلیلی است. این پژوهش در دو مرحله انجام پذیرفته است؛ مرحله اول مبتنی بر پرسشنامه است که

-
1. Zhang
 2. Martini and Hamza
 3. U.Ages & Kim
 4. Rye & Blekesaune
 5. Lundholm & Malmberg

در آن مهم ترین عوامل مرتبط با مهاجرت روستا-شهری سنجش و ارزیابی شده است. در این مرحله برای تعیین حجم نمونه ابتدا از روش شارپ-کوکران استفاده شده است و پس از تعیین حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، پرسشنامه‌های مورد نظر بین مهاجران روستایی شهر نورآباد که در محلات مشخصی زندگی می‌کنند پخش و تکمیل شد. در این جا سعی شده مهاجرانی که از بخش‌های مختلف شهرستان به شهر نورآباد وارد شده‌اند و اکثراً در محلات جداگانه‌ای ساکن شده‌اند، به صورت مجزا بررسی شود تا دلایل مهاجرت هر کدام از بخش‌های شهرستان ممسنی به شهر نورآباد به صورتی دقیق‌تر واکاوی علمی شود. سپس هرکدام از دلایل مهاجرت بر اساس امتیاز کسب‌شده رتبه‌بندی شده‌اند. تعداد پرسش‌نامه‌های توزیعی بین مهاجران بخش مرکزی ۱۰۹، بخش دشمن‌زیاری ۱۲۰ و ماهور میلاتی ۱۲۴ بوده است.

نمودار ۱. توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس جنس

جدول ۱. وضعیت تحصیلی مهاجران

وضعیت تحصیلی مهاجران	تعداد	درصد
دیپلم و زیر دیپلم	۲۴۲	۶۸٫۵۵
	۲۰	۵٫۶
فوق دیپلم و لیسانس	۹۱	۲۵٫۸۵
	۳۵۳	۱۰۰
کل		

منبع: بر اساس اطلاعات میدانی نگارندگان.

روایی پرسشنامه بر اساس نظر جمعی از اساتید و کارشناسان مربوطه تأیید و اعتبار آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ($\alpha=0.93$) محاسبه شده است.

$$n = \frac{N \cdot z^2 \cdot a / 2 \cdot p \cdot q}{\varepsilon^2 \cdot (N - 1) + (z^2 a / 2) \cdot (p \cdot q)} = \frac{4253 \times 1 / 96^2 \times 5 \times 5}{(0.05)^2 \times (4253 - 1) + (1.96)^2 \times 5 \times 5} = 353$$

از متد علمی روز مانند مدل تاپسیس، آنتروپی شانون، به رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر مهاجرت روستاییان بخش‌های مختلف شهرستان ممسنی به شهر نورآباد پرداخته و نتایج بررسی و تحلیل شده است. در مرحله بعد به منظور تعیین درجه برخورداری محلات مهاجرنشین با سایر محلات شهر نورآباد از لحاظ برخورداری از خدمات عمومی از ۷ متغیر و ۲۷ شاخص که توسط ۵ کارشناس خبره در زمینه‌های خدمات (آموزشی، بهداشتی، ورزشی، اداری، فضای سبز، مراکز فرهنگی و تأسیسات شهری) انتخاب شده، استفاده به عمل آمده است (جدول ۲). در این مرحله باز از مدل تاپسیس، آنتروپی شانون، ضریب تغییرات و تکنیک‌های آماری به رتبه‌بندی محلات شهر پرداخته و نهایتاً در قالب شاخص‌های تلفیقی تعیین و نتایج تحلیل شده است.

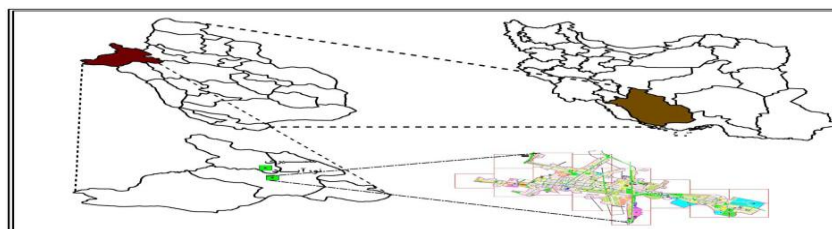
جدول ۲. مهم‌ترین شاخص‌های مورد استفاده برای سنجش برخورداری محلات از خدمات شهری

آموزشی	۱. مهد کودک ۲. دبستان ۳. مدرسه راهنمایی ۴. دبیرستان ۵. مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای ۶. آموزشگاه-های خصوصی در رشته‌های مختلف.
بهداشتی	۱. حمام عمومی ۲. درمانگاه ۳. مراکز پزشکی و دندان پزشکی ۴. داروخانه ۵. خانه بهداشت
ورزشی	۱. سالن سرپوشیده ۲. زمین فوتبال ۳. استخر شنا ۴. تأسیسات ورزشی
اداری	۱. مراکز اداری دولتی ۲. نهادهای عمومی
فضای سبز	۱. پارک‌ها ۲. فضاهای تفریحی
مراکز فرهنگی و مذهبی	۱. مساجد ۲. حسینیه‌ها ۳. کتابخانه عمومی ۴. سایر اماکن فرهنگی
تأسیسات و تجهیزات شهری	تأسیسات شهری (آب، برق، تلفن، فاضلاب، گاز) و تجهیزات شهری شامل (آتش‌نشانی، جمع‌آوری زباله)

منبع: یافته‌های تحقیق

معرفی اجمالی منطقه مورد مطالعه: شهر نورآباد مرکز شهرستان ممسنی، اولین و بزرگترین نقطه شهری این شهرستان محسوب می‌شود که مساحتی بالغ بر ۱۷۸۹ هکتار در ۱۶۰ کیلومتری شمال غرب شیراز و در موقعیت ۵۱ درجه و ۳۲ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۱۳ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است (هرمزی، ۱۳۸۳: ۱۹) بر اساس تقسیمات کشوری این شهرستان سه بخش مرکزی، دشمن‌زیاری و ماهور میلاتی دارد. بخش دشمن‌زیاری شامل دهستان‌های دشمن‌زیاری و مشایخ، بخش ماهور میلاتی شامل دهستان‌های ماهور و میشان و بخش مرکزی در برگیرنده دهستان‌های بکش یک، بکش دو، جاوید ماهوری، جوزار و فهلیان است (حبیبی، ۱۳۸۴: ۲۳).

نقشه ۱. موقعیت جغرافیایی شهرستان ممسنی و شهرنورآباد در استان فارس و کشور

منبع: ضرابی و همکاران (۱۳۹۰)

ویژگی‌های جمعیت‌شناسی و توزیع فضایی مهاجران

مقایسه نرخ رشد طبیعی جمعیت با رشد نهایی آن (که علاوه بر رشد طبیعی تحت تأثیر عامل مهاجرت به داخل یا خارج از جامعه نیز قرار دارد) می‌تواند بیان‌کننده میزان مهاجرت‌ها باشد (جلالیان و محمدی یگانه، ۱۳۸۶: ۹۵). جمعیت شهر نورآباد طی دهه‌های اخیر با روند شدید مهاجرپذیری مواجه بوده است به نحوی که بخش عمده‌ای از نرخ رشد جمعیت به نرخ بالای مهاجرت مربوط می‌شود. در جدول ۳ میزان مهاجرت بین سال‌های ۹۰-۴۵ آورده شده است.

جدول ۳. میزان مهاجرت به شهر نورآباد طی سال‌های ۹۰-۱۳۴۵

سال	۴۵-۵۵	۵۵-۶۵	۶۵-۷۵	۷۵-۸۵	۸۵-۹۰
تعداد مهاجران	۱۶۸۲	۷۲۸۷	۸۳۰۶	۴۲۵۳	۳۰۴۵
مرد	۱۰۴۹	۳۸۹۸	۴۳۹۶	۲۱۹۸	۱۶۳۱
زن	۶۳۳	۳۳۸۹	۳۹۱۰	۲۰۵۵	۱۴۱۴

مأخذ: نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهرستان نورآباد ممسنی

در دهه ۶۵-۷۵ تعداد مهاجران واردشده به شهر نورآباد ۸۳۰۶ نفر بوده است که به این ترتیب، به طور سالانه ۸۳۰ نفر خالص مهاجرت داشته و حدود ۱۹/۶۶ درصد از جمعیت شهر را در سال ۷۵ مهاجران تشکیل داده‌اند. تعداد مهاجران واردشده طی ۱۰ سال گذشته (۷۵-۸۵) برابر ۴۲۵۳ نفر بوده است که به این ترتیب، به طور سالانه ۴۲۵ نفر خالص مهاجرت داشته و این مهاجران حدود ۸/۰۸ درصد از جمعیت سال ۸۵ شهر را تشکیل می‌دهند.

جمعیت شهر نورآباد طی دهه‌های اخیر با روند شدید مهاجرپذیری مواجه بوده است به نحوی که بخش عمده‌ای از نرخ رشد جمعیت به نرخ بالای مهاجرت مربوط می‌شود. حاکم بودن معیشت دآمداری در بسیاری از روستاهای شهرستان و افت این فعالیت طی سال‌های اخیر

مہاجرت بہ این شہر را شدت بخشیدہ است بہ نحوی کہ بخش ماہور میلانی طی سالہای اخیر جمعیت خود را بہ صورت مہاجر بہ شہر نورآباد روانہ کردہ است.

جدول ۴. نسبت سنی مہاجران بہ شہر نورآباد طی سالہای ۱۳۴۵-۹۰

سال گروہ سنی	۴۵-۵۰	۵۵-۶۵	۶۵-۷۵	۷۵-۸۵	۸۵-۹۰
۰-۹	۲۴۱	۱۳۵۱	۱۷۹۲	۵۵۰	۳۴۰
۱۰-۱۹	۴۸۷	۲۴۵۲	۲۷۳۲	۱۱۴۰	۷۶۷
۲۰-۲۹	۵۷۲	۱۶۲۲	۱۶۲۹	۱۰۳۶	۷۴۴
۳۰-۳۹	۲۰۰	۹۶۸	۱۲۵۹	۸۵۵	۶۲۳
۴۰-۴۹	۱۰۱	۳۱۲	۴۹۲	۴۲۰	۳۱۹
۵۰-۶۴	۵۹	۳۴۰	۲۳۲	۱۶۸	۱۵۰
۶۵ سال و بیشتر	۲۰	۲۴۰	۱۶۹	۸۴	۱۰۲
جمع کل	۱۶۸۲	۸۲۸۷	۸۳۰۶	۴۲۵۳	۳۰۴۵

ماخذ: نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن شہرستان نورآباد ممسنی طی سالہای ۱۳۸۵-۱۳۵۵

اکثر مہاجرت‌ها بہ شہر نورآباد از نوع مہاجرت روستا بہ شہر است و عمدہ مہاجران از روستاہای شہرستان ممسنی بہ این شہر آمدہ‌اند. این مہاجران بہ دلایل مختلف محل سکونت خود را روستاہای حواشی شہر و یا روستاہایی کہ نزدیک بہ محدودہ شہر بودند انتخاب می‌کردند. در روستاہای حواشی شہر دوراهی، برمک، امامزادہ داود، امامزادہ درب آہنی، توتستان، دہک و اسکان عشایر با ساخت و سازهای بدون ضابطہ و ناہمہنگ و بدون رعایت سیاست های توسعہ شہری باعث گستردن ناموزون، سریع و کنترل‌نشده روستاها شده و بہ نابودی اراضی زراعی و از بین رفتن چشم‌اندازهای اطراف شہر منجر شدہ است. مقایسہ نسبت جمعیت زنان و مردان متولد جای دیگر در شہر نورآباد نشان می‌دہد نسبت مردان مہاجر واردشدہ بہ این شہر بیشتر از نسبت زنان بودہ است. بہ عبارت دیگر، مردان بیشتر از زنان بہ شہر نورآباد مہاجرت کردہ‌اند.

یافته‌های تحقیق

* مرحلہ اول (عوامل مؤثر بر مہاجرت روستاییان بہ شہرها)

از آنجا کہ بررسی‌های انجام‌شدہ نشان می‌دہد، تأثیر ہر یک از عوامل مؤثر بر مہاجرت روستاییان بہ شہر نورآباد با یکدیگر یکسان نیست، بنابراین باید میزان تأثیرگذاری این عوامل را سنجش و رتبہ‌بندی کرد. در این پژوهش برای رتبہ‌بندی عوامل مؤثر بر مہاجرت، با نگرش بہ شرایط مسئلہ، روش تاپسیس انتخاب شدہ است. در ادامہ، نتایج آزمون تاپسیس تشریح و

تیین می‌شوند. برای بررسی نگرش مهاجران در مورد دلایل مربوط به مهاجرت، از آنها خواسته شد تا نظر خود را در ارتباط با عوامل مؤثر بر مهاجرتشان با توجه به شش شاخص اصلی مهاجرت با پاسخ‌های، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم بیان دارند. نتایج حاصل این پژوهش در زیر آورده شده است:

جدول ۵. ماتریس مقیاس‌سازی شده با استفاده از نورم

شاخص بخش	عوامل طبیعی X1	عوامل فردی و خانوادگی X2	عوامل اجتماعی X3	عوامل اقتصادی X4	عوامل ارتباطی X5	کمبود امکانات رفاهی X6
دشمن زیاری	۰/۶۶۹۷	۰/۶۶۷۹	۰/۶۸۱۴	۰/۶۳۴۰	۰/۵۸۱۱	۰/۵۷۵۴
ماه‌ور میلاتی	۰/۵۹۵۲	۰/۵۷۲۵	۰/۴۲۵۸	۰/۷۲۴۶	۰/۶۰۵۳	۰/۶۳۹۳
بکش	۰/۴۴۶۴	۰/۴۷۷۰	۰/۵۹۶۲	۰/۲۷۱۷	۰/۵۴۴۷	۰/۵۱۱۵

ماخذ: مطالعات میدانی نگارندگان.

همان‌طور که قبلاً ذکر شد، شش معیار یا شاخص برای اولویت‌بندی عوامل مؤثر در نظر گرفته شد. از آنجا که درجه اهمیت این شاخص‌ها یکسان نیست، تعیین وزن هر یک از شاخص‌ها ضروری است؛ لذا از تکنیک آنتروپی شانون برای تعیین وزن استفاده شد.

$$E_j = -K \sum_{i=1}^m [p_{ij} \ln p_{ij}]; \forall j$$

برای E_j از مجموعه P_{ij} ها به ازای هر مشخصه خواهیم داشت؛ به طوری که

$$k = \frac{1}{Lnm} \text{ است.}$$

$$E_j = -K \sum_{i=1}^m [p_{ij} \ln p_{ij}]; \forall j \quad \text{جدول ۶ محاسبه:}$$

	X1	X2	X3	X4	X5	X6
E_j	۰/۹۱۱۳	۰/۹۱۷۸	۰/۹۰۹۷	۰/۸۵۰۳	۰/۹۲۱۸	۰/۹۱۸۳

جدول ۷. محاسبه درجه انحراف اطلاعات

	X1	X2	X3	X4	X5	X6
$d_{j=1-E_j}$	۰/۰۸۶	۰/۰۸۲	۰/۰۹۰	۰/۱۴۹	۰/۰۷۸	۰/۰۸۱

جدول ۸. اوزان شاخص‌ها با استفاده از آنتروپیشنون

	X1	X2	X3	X4	X5	X6
$w_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j}$	۰/۱۵۲	۰/۱۴۵	۰/۱۵۹	۰/۲۶۳	۰/۱۳۸	۰/۱۴۳

همانگونه که در جدول ۹ ملاحظه می‌شود، رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر مهاجرت روستاییان بخش‌های مختلف شهرستان ممسنی با توجه به شاخص C_i نشان می‌دهد عامل اقتصادی در بین عوامل مختلف مهاجرت در بخش‌های شهرستان به جز بخش بکش که در رتبه دوم قرار می‌گیرد، عامل عمده و مؤثر بر مهاجرت روستاییان به شهر نورآباد است. در بخش دشمن‌زیاری عوامل اجتماعی و طبیعی در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. در بخش ماهور میلانی دومین عامل بعد از عامل اقتصادی، کمبود امکانات است که باعث هجوم روستاییان این منطقه به شهر نورآباد شده است. در بخش بکش تقریباً همه عوامل در مهاجرت روستاییان این بخش به شهر نورآباد نزدیک به هم عمل می‌کنند. عوامل ارتباطی به خصوص در بخش ماهور میلانی را می‌توان عامل دیگر مهاجرت دانست؛ با توجه به اینکه مسیرهای ارتباطی اکثر روستاهای این بخش از نوع راه‌های خاکی و مالرو است و روستاهای این بخش از لحاظ درجه توسعه‌یافتگی در سطح خیلی پایینی قرار گرفته‌اند مهاجرت را راه‌گریزی از انزوای بیشتر دانسته‌اند.

جدول ۹. رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر مهاجرت‌های روستاییان بخش‌های مختلف شهرستان ممسنی به شهر

نورآباد

دشمن‌زیاری	عوامل طبیعی		عوامل فردی و خانوادگی		عوامل اجتماعی		عوامل اقتصادی		عوامل ارتباطی		کمبود امکانات
	رتبه	شاخص اولویت	رتبه	شاخص اولویت	رتبه	شاخص اولویت	رتبه	شاخص اولویت	رتبه	شاخص اولویت	
	۳	۰/۱۰۱۷	۴	۰/۰۹۶۸	۲	۰/۱۰۸۳	۱	۰/۱۶۶۷	۶	۰/۰۸۰۱	۵
ماهور میلانی	۳	۰/۰۹۰۴	۵	۰/۰۸۳۰	۶	۰/۰۶۷۷	۱	۰/۱۹۰۵	۴	۰/۰۸۳۵	۲
بکش	۶	۰/۰۶۷۸	۵	۰/۰۶۹۱	۱	۰/۰۹۴۷	۲	۰/۰۸۱۴	۳	۰/۰۷۵۱	۴

ماخذ: مطالعات میدانی نگارندگان.

جدول ۱۰. نتایج میزان فاصله‌ای هر عامل تا ایده‌آل مثبت و منفی و تعیین نزدیکی نسبی و اولویت‌بندی عوامل

عوامل مؤثر	d_i^+	d_i^-	CL_i^*	رتبه
عوامل طبیعی	۰/۷۴۴	۰/۶۳۳	۰/۵۴۰	۴
عوامل فردی	۰/۷۳۲	۰/۶۳۶	۰/۵۳۵	۵
عوامل اجتماعی	۰/۷۴۶	۰/۶۱۴	۰/۵۴۸	۳
عوامل اقتصادی	۰/۸۰۳	۰/۵۶۲	۰/۵۸۸	۱
عوامل ارتباطی	۰/۶۶۹	۰/۶۴۶	۰/۵۰۸	۶
کمبود امکانات	۰/۷۹۳	۰/۵۸۹	۰/۵۷۳	۲

ماخذ: (مطالعات میدانی نگارندگان)

همان‌طور که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود عامل اقتصادی و کمبود امکانات بیشترین رتبه و مهم‌ترین عوامل مؤثر بر مهاجرت روستاییان شهرستان ممسنی به شهر نورآباد است. عوامل اجتماعی و طبیعی در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

مرحله دوم (رتبه‌بندی محلات مهاجرنشین با سایر محلات شهر نورآباد)

در این مرحله از داده‌های امتیازدهی کارشناسان و کار میدانی در جداول مربوطه و ماتریس‌های مدل تاپسیس استفاده شده است که مراحل شش‌گانه آن عبارت‌انداز:

گام اول: ماتریس تصمیم‌گیری را بی‌مقیاس می‌کنیم. این کار با استفاده از نوع بی-مقیاس‌سازی نورم انجام شده است.

جدول ۱۱. نتیجه کمی داده‌های بی‌مقیاس‌شده در ماتریس تصمیم‌گیری در نواحی سه‌گانه شهر نورآباد

گزینه/شاخص	آموزشی	بهداشتی	ورزشی	فضای سبز	مراکز فرهنگ	تأسیسات
E_j	۱/۶۷۷	۱/۵۷۸	۱/۵۳۱	۱/۵۳۴	۱/۳۹۶	۱/۷۰۹
d_j	۰/۶۷۷	۰/۵۷۸	۰/۵۳۱	۰/۵۳۴	۰/۳۹۶	۰/۷۰۹
w_j	۰/۱۹۷	۰/۱۶۸	۰/۱۵۵	۰/۱۵۶	۰/۱۱۵	۰/۲۰۷

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۲.

برای رسیدن به اهداف تحقیق محلات ۱۳‌گانه شهر نورآباد را در بخش‌های مختلف خدماتی با توجه به شاخص اولویت و درجه توسعه‌یافتگی در سال ۱۳۹۰ رتبه‌بندی کرده‌ایم (جداول ۱۲ و ۱۳). آن‌گونه که از نتایج تحلیل می‌توان فهمید مجموع نواحی سه‌گانه و محلات ۱۳‌گانه شهر نورآباد از عدم تعادل و نابرابری شدید در توزیع بهینه کاربری خدمات شهری و دسترسی شهروندان به این خدمات رنج می‌برد. همچنین با توجه به تعیین راه‌حل ایده‌آل مثبت و منفی در محلات مورد مطالعه، مشاهده شد که تفاوت بارزی به لحاظ دسترسی به خدمات و نحوه پراکنش فضایی بین محلات مهاجرنشین و سایر محلات شهری از نظر شاخص‌های مورد بررسی وجود دارد.

جدول ۱۲. تعیین راه‌حل ایده‌آل مثبت و منفی

گزینه	X1	X2	X3	X4	X5	X6
A^+	۰/۰۶۶۳	۰/۰۸۵۵	۰/۰۷۴۴	۰/۰۶۹۰	۰/۰۲۴۱	۰/۰۶۲۱
A^-	۰/۰۳۹۷	۰/۰۲۴۴	۰/۰۱۵۹	۰/۰۱۷۲	۰/۰۱۰۹	۰/۰۵۶۵

منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۲.

محاسبه نزدیکی نسبی به راه حل ایده آل:

نزدیکی نسبی CL به پاسخ ایده آل به صورت زیر بیان می شود:

$$CL = \frac{d_i^+}{d_i^+ + s_i^-}$$

مقدار CL بین صفر و یک است. هر چه CL به یک نزدیک باشد، اولویت گزینه ام بالاتر است. فاصله اقلیدسی تا بهترین و بدترین و میزان نزدیکی و نیز اولویت بندی گزینه های مختلف محلات شهر در جدول شماره ۱۳ بیان شده است.

جدول ۱۳. رتبه بندی محلات ۱۳ گان شهر نورآباد در شاخص تلفیقی

گزینه	ناحیه یک					ناحیه دو				ناحیه سه			
	محله ۱	محله ۲	محله ۳	محله ۴	محله ۵	محله ۱	محله ۲	محله ۳	محله ۴	محله ۱	محله ۲	محله ۳	محله ۴
d_i^+	۰,۰۲۴۵	۰,۰۴۰۲	۰,۰۲۷۸	۰,۰۳۸۱	۰,۰۴۱۵	۰,۰۲۴۳	۰,۰۱۶۷	۰,۰۳۱۴	۰,۰۳۴۳	۰,۰۳۶۲	۰,۰۲۶۷	۰,۰۲۹۳	۰,۰۳۲۶
d_i^-	۰,۰۲۴۳	۰,۰۱۶۸	۰,۰۲۳۶	۰,۰۱۸۷	۰,۰۱۵۲	۰,۰۲۶۱	۰,۰۱۷۵	۰,۰۲۱۶	۰,۰۲۰۱	۰,۰۱۹۶	۰,۰۲۴۱	۰,۰۲۲۲	۰,۰۲۰۷
CL^*	۰,۴۸۸	۰,۲۹۴	۰,۴۵۹	۰,۳۲۹	۰,۲۶۸	۰,۵۱۷	۰,۶۲۲	۰,۴۰۷	۰,۳۶۹	۰,۳۵۱	۰,۴۷۴	۰,۴۳۱	۰,۳۸۸
اولویت بندی	۳	۱۲	۵	۱۱	۱۳	۲	۱	۷	۹	۱۰	۴	۶	۸

منبع: یافته های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۲.

بر اساس یافته های جدول بالا رتبه بندی آلترناتیوها بر اساس میزان (CL^*) میزان فوق $0 \leq C_i^* \leq 1$ در نوسان است. در این زمینه $C_i^* = 1$ نشان دهنده بالاترین رتبه (محله دوم از ناحیه دو) و $C_i^* = 0$ (محله پنجم از ناحیه یک) نیز نشان دهنده کمترین رتبه است. به عبارتی نوعی عدم تعادل بین محلات و نواحی مختلف شهر از نظر دسترسی به خدمات متفاوت وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج استخراج شده از پرسشنامه و سپس اولویت بندی عوامل با استفاده از روش تاپسیس حاکی از آن است که مهم ترین عوامل تشدیدکننده مهاجرت روستاییان به شهر نورآباد عامل اقتصادی و کمبود خدمات در مناطق روستایی است که بیشتر روستاییان و اکثراً جوانان جوای کار را از مناطق روستایی جدا کرده و جذب شهر نورآباد و مشاغل غیر رسمی کرده است. با توجه به این که مناطق روستایی شهرستان ممسنی از لحاظ درجه توسعه یافتگی در وضعیت مطلوبی به سر نمی برند و در این میان مناطق روستایی در دهه های گذشته به دلیل فشار جمعیت، پایین

بودن سطح درآمد، عدم وجود مراکز اشتغالزا، کمبود امکانات و خدمات روستایی و خشکسالی چند سال گذشته با مهاجرفرستی شدید روبه رو بوده، کمبود امکانات در سطح دهستان‌ها خود عاملی برای جذب این مهاجران به شهر نورآباد بوده است. با مهاجرت این افراد به شهر و به علت بالا بودن هزینه زمین و مسکن در مناطق و محلات مرکزی شهر نورآباد این افراد در محلات حاشیه شهر سکونت می‌کنند؛ این محلات عمدتاً در ناحیه یک شهر نورآباد واقع است؛ یعنی این مهاجران با توجه به مشکلاتی که دارند از نواحی روستایی جدا شده و با سکونت در شهر، خود را با مشکلاتی با ماهیتی جدید مواجه می‌بینند. در مرحله دوم به بررسی و رتبه‌بندی میزان خدمات موجود در محلات ۱۳گانه شهر نورآباد پرداخته شد، تحلیل پراکنش فضایی کاربری خدمات در شهر نشانگر تفاوتی چشمگیری در سطح توزیع خدمات و نشان از عدم ارتباط منطقی و هماهنگی بین محلات است.

نتایج حاکی از آن است که اختلافات فاحشی از نظر میزان برخوردارگی از امکانات بین محلات مهاجرنشین و سایر محلات شهر نورآباد مشاهده می‌شود. به طوری که محلات مرکزی شهر یعنی محله یک و دو از ناحیه دوم شهری از نظر سطح برخوردارگی در یک سطح قرار دارند، این در حالی است که محلات اسکان عشایر و دو راهی از محلات ناحیه یک شهر نورآباد که عمدتاً از محلات مهاجرپذیر شهرند در رده محروم از امکانات و خدمات شهری قرار دارند. همچنین محاسبه ضریب تغییرات به دست آمده در بخش آموزشی شهر کمتر از ۰/۲ و در بخش‌های بهداشتی و فرهنگی بیشتر از ۰/۲ و دیگر بخش‌های توسعه بیشتر از ۰/۳ و ۰/۴ است. که بازگوکننده نابرابری و عدم تعادل در بخش‌های مورد بررسی در نورآباد است. در نهایت باید گفت بین محلات مختلف این شهر با توجه به عامل تمرکز جمعیت و دسترسی‌ها، از نظر توزیع خدمات عدم تعادل وجود دارد. همچنین سرانه کاربری خدماتی مطلوب نواحی مهاجرنشین پایین‌تر است، که این بیانگر عدم توزیع متعادل و نبود عدالت در توزیع خدمات عمومی در عرصه‌های فضایی شهر بوده است که به عمیق‌تر شدن شکاف بین سطح توسعه-یافتگی و برخوردارگی نواحی و ایجاد اختلاف در سطوح پایین‌تر محلات منجر می‌شود. این مطالعه در پی شناخت و درک مشکلاتی است که قشر مهاجر در دو جامعه شهری و روستایی با آن مواجه‌اند. تحلیل وضعیت سکونتی این گروه‌ها و همچنین کمک به بهبود وضعیت روستاها برای جلوگیری و کاهش روند مهاجرت روستاییان به شهر و کمک به پایداری اجتماعی از دیگر اهداف تحقیق است. نتایج نشان داد روستاییان در شهر مشکلات عدیده‌ای را

در مقابل خود دارند و با وجود مهاجرت به شهر باز با کمبود امکانات و خدمات شهری مواجه‌اند. درست است که وضعیت زندگی این قشر در شهر بهتر از وضعیت زندگی در روستاهایشان است؛ اما باز از کمبود امکانات رنج می‌برند و از لحاظ اقتصاد در سطح پایینی قرار دارند و بیشتر این افراد جذب مشاغل غیر رسمی می‌شوند که خود معطلی برای شهر و اقتصاد شهری محسوب می‌شود. این شهر است که مقصد نهایی مهاجران روستایی و نقطه امید آن‌هاست. برای جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهر نورآباد و همچنین بهبود وضعیت محلات مهاجرنشین شهر راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

- ۱- عرضه خدمات بیشتر روستایی و ساماندهی به نقاط روستایی شهرستان به خصوص در بخش ماهور میلانی، به گونه‌ای که بتواند از مهاجرت شدید روستاییان جلوگیری کرد.
- ۲- شناخت پتانسیل‌های اقتصادی نواحی روستایی شهرستان و سرمایه‌گذاری در صنایع زودبازده و نیرو بر تا از مهاجرت بی‌رویه روستاییان جلوگیری شود.
- ۳- سرمایه‌گذاری بیشتر در نواحی روستایی به منظور ایجاد اشتغال و پایداری جمعیت.
- ۴- اولویت‌بندی عرضه خدمات فرهنگی، ورزشی و بهداشتی در محلات شهر با رعایت عدالت فضایی.
- ۵- به کارگیری مکانیسم توزیع برابری کاربری‌ها و خدمات برای رفع نابرابری‌های محله‌ای در شهر نورآباد.
- ۶- لزوم توجه به محلات مهاجرنشین در شهر نورآباد با توجه به علت مهاجرت روستاییان که بیشتر ضعف خدمات در سطح روستاست.

منابع

- ازکیا، مصطفی؛ فیروزآبادی، سیداحمد؛ رستمعلی‌زاده، ولی‌اله (۱۳۸۷). نقش و اثرات انجمن‌های زادگاهی بر توسعه روستایی (روستای دربان). *مجله جامعه‌شناسی معاصر*، سال ۱، شماره ۱.
- امیری فهلیانی، محمدرضا (۱۳۹۰). *امکان‌سنجی توسعه گردشگری شهرستان ممسنی با تاکید بر شهر نورآباد*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- جلالیان، حمید؛ محمدی یگانه، بهروز (۱۳۸۶). تحلیل عوامل مؤثر در مهاجرت‌های روستایی شهرستان زنجان از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵. *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی*، شماره ۶۱.
- حبیبی فهلیانی، حسن (۱۳۷۳). *ممسنی در گذرگاه تاریخ*. شیراز: انتشارات نوید.
- زکی، محمدعلی (۱۳۹۱). اثر مهاجرت بر ساخت اجتماعی اقتصادی جوامع شهری (مطالعه موردی: مقایسه شاهین شهر با خمینی شهر). *فصلنامه مطالعات شهری*، سال ۲، شماره ۲، صص ۸۳-۱۱۲.
- زنجان، حبیب الله (۱۳۸۰). *مهاجرت*. انتشارات سمت.

- ضرابی، اصغر؛ شیخ بیگلو، رعنا (۱۳۹۰). سطح بندی شاخص های توسعه ای سلامت استان های ایران. *مجله رفاه اجتماعی*، سال ۱۱، شماره ۱۲، صص ۱۲۷-۱۳۷.
- قاسمی سیانی، محمد (۱۳۸۸). پیامدهای مهاجرت روستا-شهری نسل جوان روستایی. *فصلنامه پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه*، شماره دوم.
- مرکز آمار ایران (۱۳۷۵، ۱۳۸۵). *سرشماری عمومی نفوس مسکن شهرستان ممسنی، شهر نورآباد*. تهران. مرکز آمار ایران، آمارنامه سال ۱۳۸۱.
- مهندسین مشاور امکو (۱۳۷۹). *طرح جامع شهر نورآباد ممسنی*. جلد اول، شیراز.
- وارثی، حمیدرضا؛ سروری، زهتاب (۱۳۸۵). تحلیلی بر ارتباط متقابل توسعه، مهاجرت و شهرنشینی در ایران. *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای*، شماره ششم.

- Abdelali-Martini, Malika & Hamza, Raid (2013). How do Migration Remittances Affect Rural Livelihoods in Drylands?. *Journal of International Development*, DOI: 10.1002/jid.2896.
- De Haas, Hein (2010). Migration and Development: A Theoretical Perspective. *International Migration Review*, Volume 44, Issue 1, Article first published online: 5 MAR.
- Fredrik Rye, Johan & Blekesaune, Arild (2007). The class structure of rural-to-urban migration. *Young Nordic Journal of Youth Research*, Vole 15(2): 169-91.
- Goetzke, Frank & Rave, Tilmann (2011). Migration in Germany: A Life Cycle Approach. *International Regional Science Review*, 36(2) 167-182.
- King, Russell (2012). Geography and Migration Studies: Retrospect and Prospect. *Population, Space & Place*, 18, 134-153.
- Lundholm, Emma & Malmberg, Gunnar (2006). Gains & Losses, Outcomes of Interregional Migration in the Five Nordic Countries. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, Vol. 88, No. 1 (2006), pp. 35-48.
- Mendola, Mariapia (2012). Rural Out-Migration and Economic Development at Origin: A Review of the Evidence. *Journal of International Development, J. Int. Dev.* 24, 102-122.
- Pekkala, Sari (2003). Migration Flows in Finland: Regional Differences in Migration Determinants and Migrant Types. *International Regional Science Review*, 26, 4: 466-482.
- Schuerkens, Ulrike (2005). Transnational Migrations and Social Transformations: A Theoretical Perspective. *Current Sociology*, July 2005, Vol. 53(4): 535-553.
- Zhang, Mei (2010). The impact of rural-urban migration: Case study on the Loess Plateau of Central China. *China Information*, 24(2) 169-189.